ԱՄԱԼՅԱ ՍԱՐԻԲԵԿՅԱՆ
ԵՊՀ, տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի պրոֆեսոր, տնտեսագիտության թեկնածու

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ. ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐՆ ԱՅԴ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Աշխարհաքաղաքական և աշխարհատնտեսական բուռն փոփոխությունների ներքո հասարակական–տնտեսական համակարգի վարքագիծն այսօր դարձել է հավասարապես ածանցյալ թե՛ գլոբալ զարգացումներից և ընդհանուր քաղաքակրթական մակարդակից, թե՛ լոկալ զարգացումներից և ազգի բարոյա–հոգևոր կերտվածքից: Սա, իր հետ բերելով լուրջ տեղաշարժեր հասարակական–տնտեսական համակարգի ներսում, այն դարձրել է ավելի բազմաշերտ ու բազմաբնույթ՝ նպաստելով զարգացման նոր առաջնահերթությունների: Այստեղ առանձնակի հետաքրքրություն են ներկայացնում հասարակություն–տնտեսություն փոխհարաբերության հարցերը:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. հասարակական–տնտեսական զարգացում, կրթության զարգացում, տնտեսագիտական կրթություն, վերապատրաստումներ, տնտեսագիտություն, հումանիտար և հասարակական գիտություններ, տնտեսագիտության և հասարակագիտության ինտեգրում, կրթական ծրագրեր, մեթոդաբանական մոտեցումներ, դասավանդման տեխնոլոգիաներ:

Մի կողմից՝ տնտեսությունը հասարակության անդամների այն միջավայրն է, որտեղ ստեղծվում են նյութական բարիքներ՝ ուղղված հասարակական պահանջմունքների (նյութական և ոչ նյութական՝ հոգևոր, էթիկական կամ էսթետիկական) բավարարմանը: Մյուս կողմից՝ միայն առողջ և արդյունավետ հասարակական միջավայրն է ի զորու ապահովել այն տնտեսական միջավայրը, որը կտանի հասարակական–տնտեսական զարգացման ցանկալի առաջընթացի: Ասել է թե, հասարակության զարգացումը և տնտեսական կյանքը, մշտապես գտնվելով խիստ փոխկապակցվածության մեջ, ապահովում են զարգացում: «Ինչպիսի՞ն է այդ զարգացման բնույթը», «Որո՞նք են այն պայմանավորող գործոնները և նախադրյալները» և այլ բազմաթիվ հարցեր մշտապես պահանջում են կոնկրետ ժամանակահատվածից բխող համարժեք մոտեցումներ և լուծումներ: Այսօր հասարակությունը նորից հայտնվել է հերթական փնտրտուքի ճանապարհին:

Ստեղծված իրավիճակում, հաշվի առնելով կրթության բացառիկ կարևորությունը, անհրաժեշտություն է առաջացել կրթության ոլորտը դիտարկելու նոր զարգացումների ներքո: Ելնելով մասնագիտական հետաքրքրության շրջանակներից, որպես քննարկման առարկա, դիտարկվում են տնտեսագիտության և հասարակագիտության ոլորտները՝ նրանց փոխազդեցությունների համատեքստում:

Տնտեսագիտության և հասարակագիտության զարգացման արդի միտումները:

Հասարակական–տնտեսական արդի զարգացումների ներքո գնալով սերտաճում և խիստ փոխկապակցված են դառնում հասարակության և տնտեսության հատվածներում տեղ գտած տեղաշարժերը: Այսօր արդեն հասարակական այս կամ այն երևույթի ուսումնասիրությունն առնչվում է ոչ միայն հասարակագիտությանն, այլ նաև տնտեսագիտությանը, և հակառակը: Ասվածի մասին են վկայում նաև ժամանակակից զարգացումների ներքո տեղի ունեցող գիտությունների, մասնավորապես տնտեսագիտության և հասարակագիտության զարգացման ինտեգրման միտումները: Ընդ որում, եթե տնտեսագիտությունում այս հարցերը հետազոտված են բավարար մանրամասնությամբ, ապա հասարակության զարգացման հարցերի ավելի խորքային ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը շարունակում է մնալ արդիական: Խնդիրն էլ ավելի հրատապ է դարձել հասարակական–տնտեսական արդի փոխակերպումային (տրանսֆորմացիոն) գործընթացների ներքո, երբ հասարակական գործընթացների վերագնահատման հարցը դարձել է ժամանակի հրամայական: Ասվածն առավել կարևորվում է հասարակական ու տնտեսական երևույթների ճանաչողության, հասարակական–տնտեսական փոխհարաբերությունների, ինչպես նաև արդյունավետ հասարակական–տնտեսական քաղաքականություն իրականացնելու տեսակետից:

Հասարակական զարգացումը և կրթությունը:

Հասարակական զարգացումն այսօր դարձել է որոշիչ հասարակական–տնտեսական առաջընթացի գործում: Եթե տնտեսական զարգացումը դիտարկվում է որպես հասարակական–տնտեսական զարացման ու երկրի առաջընթացի անհրաժեշտ պայման, ապա հասարակական զարգացումն այդ ամենի իրագործման այն բավարար պայմանն է, որն իսկապես կապահովի դրանց իրագործումը: Հասարակական զարգացման արդյունավետ իրագործումն անմիջականորեն ածանցյալ է տվյալ հասարակության քաղաքակրթական մակարդակից, ինչը դրսևորվում է մշակութային, քաղաքական, տնտեսական արժեհամակարգային չափորոշիչների մշակման ու իրացման անհրաժեշտ պայմանների և դրանցից բխող ինստիտուցիոնալ ու կառուցվածքային հենքի ապահովման միջոցով: Հաշվի առնելով, որ արժեչափերը հոգևոր զարգացման արդյունք են, անհրաժեշտ է դրանք փնտրել տվյալ հավաքականության (ազգ, ժողովուրդ և այլն) հոգևոր ընկալումների առանձնահատկությունների մեջ: Սա, իհարկե, բարդ գործընթաց է, ինչն էլ ավելի է բարդանում, պայմանավորված հասարակության անդամների հոգևոր ընկալման առանձնահատկություններով, քանի որ դա կարող է հանգեցնել չափորոշիչների կանխակալության (սուբյեկտիվիզմի) և դժվարացնել խնդրի օբյեկտիվ լուծումը: Ասվածը շատ բնութագրական է հայերի համար՝ պայմանավորված մեր հավաքականության անդամների ծայրահեղ անհատականացվածությամբ, ինչպես նաև քաղաքակրթական մակարդակի ոչ համարժեք ընկալման և դրա գնահատման բոլոր ցուցանիշների արտահայտված կանխորոշվածությամբ: Այստեղ ծայրահեղ կարևոր է դառնում գաղափարախոսական հենքի հստակեցման, արժեհամակարգի որոշակիության, սոցիալ–հոգեբանական ճիշտ ազդակների՝ որպես հասարակական ու տնտեսական զարգացման կողմնորոշիչների ձևավորման խնդիրը: Հաշվի առնելով ասվածը՝ անհրաժեշտ է հստակեցնել կրթական համակարգի խնդիրները՝ հասարակական–տնտեսական զարգացման արդի տեղաշարժերի համատեքստում: Դա վերաբերում է ինչպես կրթական հաստատությունների միջազգային չափորոշիչներին համահունչ կրթական ծառայությունների մատուցմանը, այնպես էլ առաջարկվող առարկայական ծրագրերին ու դրանց բովանդակությանը:

Այստեղ առանձնապես կարևորվում են հումանիտար և հասարակական գիտությունները (ՀՀԳ): Ակնհայտ է, որ այդ առարկաները նախատեսված են ոչ միայն մշակութա-իմացական շրջանակները ընդլայնելու և առանձին փաստեր մեկնաբանելու համար, այլ նաև մարդկային քաղաքակրթության և հասարակության զարգացման մասին ամբողջական պատկերացում կազմելու համար: Չնայած տոտալ գաղափարախոսության կրթական համակարգից հրաժարումն ազատեց հումանիտար և հասարակական առարկանները նույնականացումից, այնուամենայնիվ, կրթական հումանիտար առարկանների բազմազանության և նրանց մեթոդական հագեցվածության պատճառով նրանք դարձան իրար հակասող և մասնատված:

Ցավոք, հասարակական և հումանիտար գիտությունների կարևորությունը դեռևս լիարժեքորեն չի գիտակցվում պետության և հասարակության կողմից: Ավելին, բացակայում է ՀՀԳ-քաղաքականություն և ՀՀԳ-հասարակություն կապը, ինչն իր հերթին հանգեցնում է բնագավառի վերաբերյալ ձևավորվող կարծիքի որոշակի աղճատման: Ասվածն ունի օբյեկտիվ հիմքեր՝ պայմանավորված հետևյալով.

- հասարակական և հումանիտար գիտությունները բավական տեղայնացված են և պարփակված պետական մակարդակով և, հետևաբար՝
- ՀՀԳ ոլորտի ուսուցումը սահմանափակված է որոշակի առարկայական շրջանակներով:

Մի կողմից՝ ՀՀԳ ոլորտի թերկարևորումը, մյուս կողմից՝ պետության հետագա զարգացման գործում ՀՀԳ ոլորտի աճող կարևորությունը արդիական են դարձնում հետևյալ պարզաբանումները. որո՞նք են ՀՀԳ ոլորտի հասարակական պահանջմունքները, ի՞նչ կարող է առաջարկել ՀՀԳ-ն, և կարո՞ղ են արդյոք գիտելիք ստեղծող հաստատություններն ապահովել անհրաժեշտ որակ [1, էջ 3-9]:

Դիտարկված խնդիրների հաջող հանգուցալուծումը ենթադրում է համալիր մոտեցում, որտեղ հավասարապես կարևորվում են ինչպես գիտական համապատասխան համայնքների միջև գործուն կապերի ձևավորման հարցերը, այնպես էլ տարբեր առարկայական ոլորտների միջև կառուցողական համագործակցության հարցերը: Նման մոտեցումն ապահովելով բազմառարկայություն, և նպաստելով ՀՀԳ ոլորտում գիտելիքի ստեղծման գործում նոր մոտեցումների ներդրմանը, կարող է տանել հասարակական և քաղաքական պահանջմունքների առավել նպատակային բավարարմանը:

ՀՀԳ ոլորտի պահանջվածությունը սկսել է ի հայտ գալ դեռևս 1990-ական թթ.՝ պայմանավորված այդ ժամանակաշրջանում սկսված գլոբալ զարգացումներով:

ՀՀԳ ոլորտի գլոբալ փոփոխությունների ամենակարևոր պատճառներից էին գիտատեխնիկական առաջընթացը և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների սրընթաց ներթափանցումը հասարակա-տնտեսական կյանքի բոլոր ոլորտները և, որպես հետևանք, սրընթաց, լայնածավալ, խորը ու բազմավեկտոր գլոբալ գործընթացները:

Գլոբալ փոփոխությունների համար լուրջ պատճառ դարձավ Եվրոմիության ստեղծումը: Այն, առաջ բերելով անդամ երկրների գիտահետազոտական գործունեության հայեցակարգային ուղենիշերի և չափորոշիչների համապատասխանեցման խնդիրը, դարձավ ՀՀԳ կառավարման համակարգի վերափոխման պատճառ:

ԽՍՀՄ և սոցիալիստական երկրների փլուզումը լուրջ փոփոխությունների անհրաժեշտություն առաջացրեց ՀՀԳ ոլորտում՝ պայմանավորված գաղափարական արմատական փոփոխություններով: Սոցիալիստական երկրներում գերիշխում էին մարքսիզմի ուսումնասիրության կրթական հաստատությունները, իսկ այդ ոլորտի գիտնականները

նրանց ընդհանուր թվաքանակում զբաղեցնում էին բավական մեծ տեսակարար կշիռ: Եվ, բնականաբար, ՀՀԳ ոլորտի մեծ թվով մասնագետներ ստիպված էին կամ վերաորակավորվել, կամ համալրել գործազուրկների հսկայական բանակը: Այս ամենը դարձավ լուրջ պատճառ՝ ՀՀԳ ոլորտում արմատական փոփոխություններ իրականացնելու համար:

Չնայած այս ոլորտում տեղի ունեցած դրական տեղաշարժերին՝ անելիքները մեր երկրում դեռևս շատ են: Խնդիրն առանձնապես կարևորվում է տեղական և արևմտյան արժեքների ու մոտեցումների, ինչպես նաև հետազոտությունների տեսամեթոդական հիմքերի միջև եղած ճեղքի համահարթեցման առումով: Մասնավորապես, ՀՀԳ ոլորտում դեռևս չկան միջազգային չափորոշիչների գիտական ամսագրեր, ինչը շատ կարևոր է ոլորտի միջազգայնացման և օգտակարության տեսակետից: Քիչ են նաև համաշխարհային գիտական հասարակությանը հասանելի հրապարակումները: Լուրջ խնդիր է երիտասարդ կադրերի սակավությունը և, ընդհանրապես, նրանց թերմոտիվացվածությունը գիտական, մասնավորապես ՀՀԳ ոլորտ ներգրավվելու ուղղությամբ: Ցածր է ատենախոսությունների մասնագիտական մակարդակը, դրանց թեմաները միտված չեն մեր երկրի, տարածաշրջանային և համընդհանուր մարտահրավերների լուծումներին [2]: Անբավարար է ժամանակակից մասնագիտական և գիտամեթոդական գրականության հրապարակման մակարդակը: Ցածր է նաև գիտական ու գիտամանկավարժական կադրերի վերարտադրության արդյունավետությունը, ինչի արդյունքում շարունակում է ցածր մնալ հասարակական–տնտեսական զարգացման արդի խնդիրներից բխող և կրթական ժամանակակից պահանջներին համարժեք մասնագիտական կրթության մակարդակը:

Հաշվի առնելով, որ ՀՀԳ–ն իր բնույթով շատ արագ է արձագանքում հասարակական–քաղաքական տեղաշարժերին՝ անմիջականորեն իր վրա կրելով դրանց ազդեցությունը, զարգանում է խիստ տարբերակված՝ ըստ երկրների, քաղաքական ու գաղափարախոսական հենքերի և տարածաշրջանների:

Հետաքրքրական է, որ այդ տարիներին տարբեր երկրներում ՀՀԳ ոլորտի զարգացմանն ուղղված միջոցառումները (ռազմավարական ծրագրերի մշակում ու իրականացում, կառավարման կառուցվածքային համակարգի վերափոխում կամ նորի ստեղծում և այլն) առանձնապես դրական տեղաշարժեր չեն դրսևորել՝ անկախ երկրի ներուժից, չափից կամ զարգացման աստիճանից: Պատճառը համընդհանոր էր բոլոր երկրների համար և, հիմնականում պայմանավորված էր ժամանակաշրջանային զարգացումների ընդհանրություններով:

Միաժամանակ, դիտարկված խնդիրներին հանգուցալուծում տալու և հասարակական առաջընթաց զարգացում ապահովելու հրամայականի պայմաններում ՀՀԳ դինամիկ զարգացման հարցը շարունակում էր մնալ արդիական: ՀՀԳ բարելավման միտումներ սկսեցին արձանագրվել 2000–2007 թթ՝. հիմնականում զարգացած երկրներում: Այսօր ՀՀԳ–ն արդյունավետորեն ներդրվել և արդեն իսկ տվել է բավական կենսունակ արդյունք [3, էջ 179–184]: Զարգացող, մասնավորապես անցումային երկրներում այդ գործընթացը դեռևս գտնվում է ձևավորման փուլում:

ՀՀԳ ոլորտի ուսանելիության տեսակետից Հայաստանի համար բավական ուշագրավ են լուրջ գիտահետազոտական ներուժ ունեցող և առաջատար դիրքեր զբաղեցնող երկրների (Արևմտյան Եվրոպայի երկրներ, ԱՄՆ, Կանադա, Ավստրալիա) փորձը, ինչպես նաև մարդկային ներուժով Հայաստանի հետ համադրելի երկրների (Իռլանդիա, Բուլղարիա, հարավսլավական երկրներ) ու պատմաքաղաքական որոշակի ընդհանրություններ ունեցող երկրների փորձը (նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններ) [4, էջ 39]:

Հայաստանում ՀՀԳ ոլորտին առաջին անգամ որոշակի արձագանք է կատարվել 2002թ. ընդունված «Գիտության և տեխնոլոգիաների ուղղությունների առաջնահերթությունների» վերաբերյալ փաստաթղթում, ինչի կիրարկումը, ցավոք, մնաց ցածր մակարդակի վրա: Ոլորտի զարգացմանը նոր անդրադարձ է կատարվել 2010 թվականին՝ «Հայաստանի գիտության և տեխնիկայի զարգացման 2010–2014թթ. գերակայությունների վերաբերյալ» փաստաթղթում, որտեղ առանձնակի տեղ էր հատկացվել հումանիտար և սոցիալ–տնտեսագիտական ոլորտներին, ինչի հիման վրա ընդունվեց հումանիտար և հասարակական գիտությունների զարգացման հայեցակարգը:

Հիմք ընդունելով ասվածը և հաշվի առնելով, որ հասարակական–տնտեսական և քաղաքական ու մշակութային արդի փոփոխությունների պայմաններում կրթական համակարգի կատարելագործման կարևոր նախադրյալներից մեկը հասարակական–տնտեսական համակարգի մարտահրավերներին և համաշխարհային զարգացումներին ժամանակին արձագանքելն է՝ նպատակահարմար է տնտեսագիտական մասնագիտությունների ուսումնական կառուցամասի կրթական ծրագրի ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներում ներառել հասարակական գիտություններին և հանրային կառավարմանն առնչվող մոդուլ–դասընթացներ՝ դասախոսությունների հետ միասին նախատեսելով գործնական պարապմունքներ՝ կիրառական թեստերի և վարժությունների, իրավիճակային վերլուծությունների, կլոր սեղանների և այլ ձևերով: Առավել առարկայական և խորը մակարդակի ուսումնառության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հասարակական զարգացման և հանրային կառավարման ոլորտի բովանդակային բազմաշերտությամբ և լայնածավալությամբ, ինչպես նաև դրա տեսա–կիրառական բավական բարդ բնույթով:

Տնտեսական զարգացումը և կրթությունը:

Չնայած երկրում իրականացված կրթական լայնածավալ բարեփոխումներին՝ տնտեսագիտական կրթության կառուցվածքա–բովանդակային և մեթոդաբանական խնդիրները մշտապես մնում են օրակարգային: Ասվածն, առաջին հերթին, պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ տնտեսագիտությունը՝ որպես ուսումնասիրության առարկա, մշտապես գտնվում է զարգացման մեջ, անընդհատ ի հայտ են գալիս զարգացման նոր միտումներ, բացահայտվում նոր օրինաչափություններ և ձևավորվում նոր երևույթներ, որոնք պահանջում են համապատասխան տեսա–գործնական գնահատականներ և նոր մոտեցումներ: Սա կրթական գործընթացին հաղորդում է շարժունություն, ինչն էլ, իր հերթին, պահանջում է կրթական բարեփոխումների անընդհատ վերանայում և արդիականացում:

Ժամանակակից տնտեսությունն այսօր ավելի շատ մտքի գործունեություն է, որտեղ գերակայում է ոչ նյութական՝ ինտելեկտուալ գործոնների դերը: Այս տեսակետից, տնտեսագիտական կրթվածության, և այդ հիմքի վրա գիտելիքները և գաղափարներն արտադրողականորեն ու արդյունավետորեն օգտագործելու տնտեսության ունակությունը հենց այն է, ինչից կախված է հաջող տնտեսական զարգացումը: Սա նշանակում է, որ տնտեսագիտական կրթության արդյունավետության խնդիրը կրում է համալիր բնույթ: Նման մոտեցումն էլ ավելի է կարևորվում հասարակական–տնտեսական արդի զարգացումների ներքո տեղի ունեցող տեղաշարժերի պայմաններում:

Անընդհատ աճող տնտեսական մրցակցության պայմաններում բիզնես–միջավայրի փոփոխականությունն էլ ավելի է դժվարացնում բիզնես–սուբյեկտների գործունեությունը: Ընկերությունը պետք է, փորձելով լինել բավական ճկուն փոփոխությունների նկատմամբ, հասնի արդյունավետու–

թյան բարձր մակարդակի: Այս բոլոր խնդիրների լուծումը բավական բարդ է և պահանջում է ընկերության ռազմավարական կառավարման ուղենիշների վերանայում և հստակեցում:

Եթե տնտեսագիտական կրթությունը Հայաստանում բավարար զարգացած է, ապա բիզնես-կրթությունը (բիզնես դպրոցները) ընդհանուր առմամբ բացակայում է: Մինչդեռ Հայաստանյան շուկայում խիստ զգացվում է ձեռնարկատիրության աջակցության անհրաժեշտությունը՝ որպես տնտեսական գործունեության խթանման կարևոր մեխանիզմ և սոցիալական կայունության գործոն: Խնդիրն էլ ավելի է կարևորվում՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ ձեռնարկատիրական գործունեության մեջ ներգրավված մասնագետներն իրենց կրթությունը ստացել են դեռևս խորհրդային կրթահամակարգով, և նրանց մի զգալի մասը վերարտադրված ինժեներներ են: Բնականաբար, գործող ձեռնարկատերերի անպատրաստվածությունն ու պրոֆեսիոնալ անհամապատասխանությունը շուկայական տնտեսության պահանջներին խոչնդոտում է ձեռնարկատիրական գործունեությանը և, հետևաբար, տնտեսության զարգացմանը: Այս տեսակետից պատրաստման, վերապատրաստման և որակավորման բարձրացման կարիք ունեցող թիրախ խմբեր կարող են լինել՝

- ձեռնարկությունների ղեկավարները. ներկայումս յուրաքանչյուր կազմակերպության առջև անխուսափելիորեն առաջ է գալիս սեփական զարգացման ռազմավարության ընտրության կամ, զանազան սոցիալ-տնտեսական և տեխնածին գործոնների աճող ազդեցության հետևանքով, դրա էական ճշգրտման խնդիր,
- սկսնակ ձեռներեցները (այդ թվում՝ կանայք, երիտասարդներ, գործազուրկներ),
- ձեռնարկությունների մասնագետները (շուկայավարման, իրացման հարցերով մասնագետներ, հաշվապահներ և այլն),
- ձեռներեցների հետ աշխատող անձինք, մասնավորապես պետծառայողները (ձեռնարկատիրության աջակցության հարցերով զբաղվող հանձնաժողովների, վարչությունների և բաժինների ղեկավարներ ու մասնագետներ):

Այսօր արդեն փոխվել են ձեռնարկատերերի պատրաստման նպատակային շեշտադրումները: Կարևոր է ուշադրությունն ավելի շատ սևեռել շուկայական (կատարողական, մասնագիտական, կազմակերպչական և ձեռնարկատիրական) մշակույթի ձևավորման և աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպչական ու տեխնոլոգիական ձևերի վերաբերյալ իրազեկվածության (հենակետային ու գործառնական տեղեկույթի տրամադրում) ապահովման հարցերին:

Արագ տեմպերով աճում է թողարկվող կրթական ու գիտական գրականությունը, ինչպես նաև վիճակագրական և այլ սոցիալ-տնտեսական տեղեկատվությունը, ինչը շատ է կարևորում տնտեսագիտական կրթության դասավանդման մեթոդական հարցերը:

Ուսուցումը, կախված իրական պահանջներից և առկա հնարավորություններից, կարելի է իրականացնել տարբեր մեթոդներով, մասնավորապես. առկա (ստացիոնար), հեռակա կամ ինքնուսուցմամբ, արագ ուսուցմամբ, խորացված ուսուցմամբ և այլն: Ուսուցման գործընթացը կարող է կազմակերպվել դիտարկված ձևերից յուրաքանչյուրով՝ որպես ինքնուրույն վերապատրաստման ձև կամ դրանց տարբեր համակցություն:

Չնայած տնտեսագիտությունը կրում է առավելապես ուսումնական՝ զուտ տեսական, բնույթ, այնուամենայնիվ, այն, օժտված է լուրջ գործնական օգտակարությամբ: Այս առումով ուսուցումն ավելի արդյունավետ կլինի, եթե դասընթացը ներառի ինչպես գիտա-տեսական ու տեղեկատվական նյութեր,

այնպես էլ կիրառական բնույթի թեստեր և վարժություններ: Նպատակահարմար է նաև կրթական գործընթացների այնպիսի ձևերի կիրառումը, ինչպիսիք են՝ կլոր սեղանները, իրավիճակային վերլուծությունները և այլն: Նման մոտեցումը կնպաստի մասնագիտական ձեռքբերումների խորացմանը, դրանց կիրառական առանձնահատկությունների տիրապետմանն ու արդյունավետ ներդրմանը, ինչն առանձնապես կարևոր է շուկայական արագընթաց փոփոխությունների ու քաղաքատնտեսական զարգացումների արդի փուլում:

Քանի որ տնտեսագիտությունն, առաջին հերթին, ուսմունք է առօրյա կենսակերպ ապահովելու մասին, ապա բնական է, որ այն պետք է հասանելի լինի յուրաքանչյուրին՝ որպես անհատ, վաստակող ու ծախսող, խնայող ու ներդրող, արտադրող ու իրացնող և, ի վերջո, որպես քաղաքացի ու հասարակության անդամ: Այս տեսակետից, տնտեսագիտությունը նաև ուսմունք է հասարակության շրջանակներում տնտեսական հարաբերությունների մասին: Այստեղ կարևորվում են ինչպես տնտեսագիտական ակադեմիական կրթությունը, այնպես էլ վերապատրաստումը՝ որպես շարունակական կրթության կարևոր բաղադրիչ:

Հայաստանում վերապատրաստումներն այսօր դարձել են կազմակերպվող դասընթացների առավել իրացվելի տեսակ: Այնուամենայնիվ, դրանց հնարավորությունները՝ որպես կրթական առավել ճկուն և օպերատիվ միջոցներ, դեռևս քիչ են օգտագործվում:

Կարևորելով տնտեսության զարգացմանն առնչվող տեսական ու գործնական բնույթի հիմնային առարկաների դերը, ինչպես նաև հիմնական և հատուկ առարկաների ճիշտ հարաբերակցության հարցը, հաշվի առնելով, որ կրթության բովանդակության նորացումը կարող է նպաստել երկրում առկա կարևորագույն խնդիրների լուծմանը, մասնավորապես՝ տնտեսության ու ձեռնարկատիրության զարգացվածության անհամամասնությունների հաղթահարմանը, անհատի սոցիալական ու մասնագիտական շարժականության ապահովման համար պայմանների ստեղծմանը և հանրության սոցիալական բևեռացվածության հաղթահարմանը, հասարակություն–տնտեսություն, հասարակություն–պետություն հարաբերությունների բարելավմանը, առաջարկվում է տնտեսագիտական կրթության ուսումնական կառուցամասի կրթական ծրագրի ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներում կատարել փոփոխություններ՝ ուղղված բիզնես միջավայրի գործոնային վերլուծությանը և ռազմավարական կառավարման արդի խնդիրներին ու կառուցվածքային փոփոխություններին: Այս ոլորտների կարևորումը և դրանց լայնածավալ ու խորը ուսումնառության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հասարակական–տնտեսական զարգացման գլոբալ գործընթացների հետ բիզնես միջավայրի սերտ փոխառնչություններով և նրա բավական բարդ բազմագործոնային բնույթով, ինչպես նաև հասարակական–տնտեսական զարգացման արդի իրավիճակով պայմանավորված կառավարման լծակների և մոտեցումների հստակեցման պահանջով:

Վերջաբանի փոխարեն:

Կրթական ծրագրերը, դրանց ձևերը, մեթոդներն ու մոտեցումները պետք է բխեն մեկ միասնական գաղափարից, ունենան նպատակային կողմնորոշում և գործունեության ընդհանուր տրամաբանություն: Այստեղ շատ են կարևորվում ինչպես կրթական ծրագրային առարկաների բովանդակությունը, նրանց որակն ու մակարդակը, այնպես էլ դասավանդման տեխնոլոգիաների ու մեթոդների դերը, ինչն էլ իր հերթին պայմանավորված է դասավանդողների կազմով ու մակարդակով: Սա նշանակում է այդ ամենի անընդհատ վերանայում ու արդիականացում, և, հետևաբար, մշտական հետևողական աշխատանք այդ ուղղությամբ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. http//ec.eoropa/eu/research/social–sciences/mission_en.html,www.iccr–international.org/The Future of the Social Sciences and Humanities Final International, Conference, Brussels, 22–23 .11.2009,
2. www. scs.am/Crisis for Humanities and Social Sciences in National Academy of Sciences of Armenia.
3. Gibbons, Michael; Limoges, Camille; Nowotny, Helga at al. The New Prodauction of Knowleciger: The Dynamics of Science and Rresearch in Contemporary Societes; Sage Publications, 1994.
4. Ա. Մայիլյան, Է. Գզոյան, Մ. Մկրտչյան, Հումանիտար գիտությունների կառավարման միջազգային փորձի համեմատական վերլուծություն, Հանրային կառավարում, 1, 2011.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ УЛУЧШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЭТОМ КОНТЕКСТЕ

АМАЛИЯ САРИБЕКЯН

ЕГУ, факультет экономики и менеджмента, кандидат экономических наук, профессор

Под воздействием современного общественно–экономического развития размещения в общественном и экономическом секторах сливаются и становятся более взаимосвязанными. Сегодня изучение тех или иных общественных явлений соотносятся не только с обществоведением, но и с экономикой, и наоборот. В этом контексте целесообразно введение модульных курсов относительно общественных наук и общественного управления, а также современных проблем и структурных изменений стратегического управления в программы экономических специализаций.

Образовательные программы, их формы, методы и подходы должны исходить из единой идеи и иметь общую логику. Здесь важна роль технологий и методов преподавания. Это подразумевает их непрерывный пересмотр и обновление, что требует постоянной последовательной работы в этом направлении.

MODERN PROBLEMS OF EDUCATION DEVELOPMENT IN ARMENIA: METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE IMPROVEMENT OF ECONOMIC EDUCATION IN THIS CONTEXT

AMALYA SARIBEKYAN

YSU, Faculty of Economics and Management, PhD of Economic Sciences, Professor

Under the influence of modern social–economic development changes in social–economic sectors become more interconnected. Nowadays, the study of certain social phenomena doesn't only touch upon social sciences but also economics, and vice versa. In this context, it is expedient to introduce module courses concerning social sciences and public management, as well as courses on modern problems and structural changes of strategic management into the programs of economic specializations.

Educational programs, their forms, methods and approaches should proceed from one unified concept and have common logic. Of paramount importance is the role of technologies and methods of teaching. It means a continuous revision and updating of the above–mentioned, which demands constant and consistent work in this field.